

Gidáné Orsós Erzsébet – Hárdi Ildikó – Hárdi András

Tanulásmódszertan két iskola között

AZ INTÉZMÉNY BEMUTATÁSA

A pécsi Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium 1994-ben indította el a középfokú roma nemzetiségi oktatást, csatlakozva ezzel a Magyarországon már hosszú ideje működő nemzetiségi-kisebbségi oktatás intézményrendszeréhez. A gimnázium programja az érettségire, illetve a továbbtanulásra való felkészítésen túl tartalmazza a nemzetiségi programcsomagot is, melynek keretében tanítjuk a beás és a romani nyelvet, valamint a roma népismeretet önálló tantárgyként. A gimnáziumhoz jól felszerelt kollégium is kapcsolódik, melyben a délelőtti tanórákat követően tanulóink a kor színvonalának megfelelő környezetben készülhetnek a másnapi tanítási órákra. A tanulás mellett kiemelt figyelmet fordítunk diákjaink szabadidős igényeinek kielégítésére a változatos tevékenységeket kínáló szakkörök és szabadidős foglalkozások formájában, melyek elsősorban a délutáni és esti kollégiumi életet színesítik.

A gimnázium már a kezdetek óta kiemelt célként fogalmazta meg a hátrányos helyzetű tanulók támogatását, sikeres érettségi vizsgához juttatását. A cél érdekében több meggyére kiterjedő kapcsolatrendszerrel tart fent a régió általános iskoláival, melyek az intézmény toborzóbázisát is jelentik a Dél-Dunántúli régióban, ezzel lehetővé téve a tehetséges roma fiatalok felkutatását. A hozzánk jelentkező tanulók többsége jó képességekkel, de sok esetben a kortárscsoporthoz mérten jelentősnek mondható tanulmányi hátránnyal érkeznek, melyek kompenzálása elsődleges célként jelenik meg a pedagógiai fejlesztés intézményi folyamatrendszerében. A cél megvalósításában nagy előrelépést jelentett az intézmény 2004-es csatlakozása az Arany János Kollégiumi Programhoz, mellyel megfelelő anyagi források és pedagógiai segítségnyújtás mellett dolgozhat együtt intézményünk az ország leginkább leszakadt térségeiben működő, a hátrányos helyzetű tanulók oktatása-nevelése területén több éves szakmai tapasztalattal rendelkező középiskolákkal és kollégiumokkal. A program egy, a felzárkóztatást célzó előkészítő évvel kezdődik, melyet követően Pécssett egyedülálló módon a tanulók a Gandhi Gimnáziumban folytatják tanulmányaikat egész az érettségi vizsga megszerzéséig. Mivel a program kiemelt célként fogalmazza meg a tanulók idegennyelv-oktatását is, ezért a hasonló korosztályhoz viszonyítottan magasabb arányban kell a programban részt vevő tanulóknak emelt szintű nyelvi érettségi vizsgát tennie. A fenti körülmények elengedhetlenné teszik a tanulók hatékony felkészítését a gimnáziumi évekre, mely folyamatban az egyik kulcsszerep a tanulásmódszertani foglalkozásoknak jut. Intézményünk 2009 őszén kért fel a szakmában közel két évtizedes tapasztalattal

bíró külső szakembert Hardi Ildikó és Hardi András személyében¹, akik a kezdetek óta tevékeny részt vállaltak Oroszlány Péter munkásságára alapozva a tanulásmódszertan magyarországi népszerűsítésében. Intézményi munkájuk során belső továbbképzésekkel és tanulásmódszertan órák megtartásával segítik a programban tanuló diákok középiskolára való felkészülését. A következőkben személyesen írják le tapasztalataikat a program keretei közt megtartott tanulásmódszertan órákról.

A MÓDSZEREKRŐL

Ötvöznünk kellett Oroszlány Péter középiskolás módszertanát a magunk általános iskolai módszereivel. Hiszen a roma gyerekek, akikkel foglalkozunk, két iskola között, az általános iskola és a gimnázium között mozognak, teljesítményüket behatárolják a családi, iskolai körülményeik. Talán „szerencsénkre”, kisközségi iskolákban tanítunk, ahol pontosan ismertek voltak számunkra a körülmények, a nehézségek. Ez volt a kiindulópont.

A program nehezen indult, a gyermekek nehezen fogadták el a tevékenységet. Valójában azt nem értették, hogy a „nem tananyag” elemeket miért kell gyakorolniuk. Ezért a program részletes értelmezésére és a célok kitűzésére több időt kellett szánnunk.

Céljaink között elsődleges volt mindkét tanévben a tanuláshoz való viszony alakítása, a helyes tanulási szokások kialakítása, gyakoroltatása és átadása.

Azt is majdnem pontosan tudtuk, hogy milyen hiányosságokkal fogunk találkozni, hiszen voltak és vannak tapasztalataink a szókinccs, a tiszta és helyes beszéd, a hangos olvasás (felolvasás) szintjére vonatkozóan. Valójában különféle játékos megoldásokkal, de mindkét évben szinte azonos problémásort kellett megoldanunk, illetve az imént említett hiányosságokra kellett reagálnunk² úgy, hogy a tanulók fejlődése a gimnáziumi elvárásoknak megfeleljen.

NEHÉZSÉGEK, AKADÁLYOK, TAPASZTALATOK

Minden bizonnyal sokan visszariadtak volna a feladattól, ha csak az első időszak tanár-diák viszonyát ismerték volna. Aki roma gyerekeket tanított, tudja, hogy náluk nem lehet a szokásos és általánosan bevett iskolai módszereket alkalmazni. Mindkét évben nagyon nehéz volt a kezdet, s az „optimálisnak” nevezhető időszak során is volt hangoskodás, füzetcsapkodás, indulatos megnyilvánulás pusztán azért, mert valamit tevékenykedni kellett.

- 1 A Pedagógus Szakma Megújítása Projekt 1992-es ténykedése során sokat tanultunk Oroszlány Péter anyagából, míg a projekt másik ágán magunk is pályáztunk. (Tájékozódás, természetjárás, tájfutás.) Tevékenységünk mellett nem hagyhattuk ki azt a lehetőséget, amely iskolai munkánkban segített bennünket és tanulóinkat: a tanulás technikájának, gyakorlatának kialakítását. A projekt munkái után igyekeztünk létrehozni az általános iskolai tanulásmódszertant. Ezt aztán folyamatosan műveltük a Bicsérdi Általános Iskolában, így gyakorlatot és rutint szerezhettünk – a gyermekekkel közösen.
- 2 Megkaptuk Oroszlány Péter özvegyétől azt a szoftvert is, amellyel az olvasástechnika fejlesztése lehetővé vált. Köszönet érte!

Az ennél jobb időszakokat úgy értük el, hogy csoportos játékokat vezettünk be a foglalkozás elején és végén, s közte skippingeltünk, skimmingeltünk, vagy más tanulástechnikai, módszertani elemet teljesítettünk. Ezek a játékok természetesen nem szórakozásképpen voltak jelen

A koncentráció, fejlesztését szolgálta például a „Péter – Pál” nevű közismert játék, a „Gyümölcskosár” játék pedig az egymás közti kapcsolatokat erősítette.

A figyelmet, monotóniatúrést fejlesztette a „Számolás” című játék, aminek a lényege: el kell számolniuk például 30-ig úgy, hogy egy szám csak egy gyermek szájából hangozhat el. Ha ketten mondanak ki egy számot, előlről kell kezdeni. (Rögtön keresték a kibúvókat, például hogy sorban, egymás után mondják a számokat. De a fő szabály, hogy szabályt alkotni tilos.) Feloldásképpen minden játékos időszak végén zálogot válthattak ki.

A frontális foglalkozásrészek során a beszélgetéseknek, véleménynyilvánításoknak volt sikere. Ezekkel tudtuk alakítani az egymás közti kulturált kommunikációt.

A feladatokat a résztvevők párosan, illetve kiscsoportokban is végezték. Amikor egy foglalkozástípus rutinosá vált, akkor az egyéni feladatmegoldások következhetek.

A tankönyvi szövegek, valamint az Oroszlány Péter által citált szövegek mellett roma meséket, a beások történetéről és életmódjáról készült ismertetéseket is használtunk, amelyeket nagy kedvvel dolgoztak fel.

Az állandó visszacsatolás segítségével tudtuk a foglalkozásokat irányítani, illetve a következőket tervezni. Az egyéni, és páros munkánál az önálló javítás minősége javult.

Mindettől függetlenül a munka döntő többsége írásban zajlott. Ennek oka az írásos munka viszonylagos visszafogottsága, nyugalma. Gyakran szükség volt a feladatmegoldások során a csendes gondolkodásra, feladatmegoldásra, tevékenykedésre. Nehezen szoktak hozzá tanulóink, hogy ne zavarják hangos beszédükkel, megjegyzéseikkel társaikat a munkájukban.

Mindkét tanév végén önvizsgálatot tartottunk Oroszlány Péter tesztjei alapján. Ez az önvizsgálat jelzi azt, hogy mennyit fejlődtek tanulóink a tanulás módszereiben és egyéni szokásaikban. Az önvizsgálat része a személyes vélemények kialakítása is, amelyekből zársként szeretnénk idézni néhányat.

„A játékos feladatokat élvezte az osztály.

Az írásbeli feladatoknál punnyadtak, nem erősségük a türelem és a monotóniatúrés.

Szinte mindig ugyanaz a 6-7 ember volt aktív, a többi bealudt.

Amikor komolyabb, életükhöz közeli témákról volt szó, szívesen hozzáadták gondolataikat a közös beszélgetéshez.” – írta egy nevelőtanár.

TANULÓI VÉLEMÉNYEK

„Nekem a tanulásmódszertan sokat segített a szövegértésben és még sok másban. Az órák hangulata nagyon jó. Tetszett az, hogy néha, sőt szinte mindig játszottunk.”

„Hasznát vettem például a gyorsolvasásnak és a hosszú szövegrészekből a lényeg kiemelésének.”

„A tanulással kapcsolatban nem tudom, én csak csendben tudok tanulni. Nem magolva, hanem úgy tanulok, hogy először értelmezem.”

„A skipping feladatsor tetszett a legjobban, mert így most már megtalálom a lényegét. Amikor nem tetszettek a foglalkozások, akkor fáradt voltam és nem tudtam sajnos figyelni.”

„Úgy érzem, hogy ezen a tanulásmódszertani foglalkozásokon nem fejlődtem, igaz, volt pár jó feladat, de nem volt az a nagy fejlődés, amiért érdemes volt részt vennem ezeken a foglalkozásokon. Helyette inkább tanulhattunk volna másnapra.”

„Szerintem hasznos volt, mert sok mindent megértettünk. Talán mondhatjuk azt is, hogy mindenkinél megragadt valami, ami tetszett neki.

Amióta van ez a tanulásmódszertan, azóta sokkal jobban olvasok.

Persze, néha feleslegesnek éreztem. Amikor nem volt kedvem hozzá, akkor is csináltam, ha nem értettem.”

„Minden tárgyat külön vettünk és játékosan. Az olvasási képességem és a helyesírásom sokkal fejlettebb lett. (Gyakorolhattam.) Jó volt, nekem nagyon tetszett. Utóirat: A tanár is olyan, hogy teljesen az osztályhoz tartozik.”